

'Het ging me nooit om de glamour'

Kitty Courbois speelde talloze film-, tv- en theaterrollen. Dit jaar is ze vijftig jaar aan het toneel. Met de jaren groeit de onzekerheid. 'De pest is dat je vreselijk goed weet wat er allemaal mis kan gaan.'

JOUKJE AKVELD

Sommige baby's beginnen te huilen als ze haar stem horen, zegt Kitty Courbois. Om eraan toe te voegen: "Maar niet allemaal, hoor." In haar donkere ogen schittert iets. Of haar stem haar handelsmerk is? Ze denkt het. "Mensen herkennen me niet als ik over straat loop, maar zodra ik mijn mond opendoe, kijken alle koppen. Op de begrafenis van mijn moeder stond aan de overkant van het graf een tante met wie we gebrouilleerd waren. Ik had haar nooit gezien. Toen ze ging praten, wist ik van wie ik die stem had."

Dat lage, harde geluid, gekoppeld aan de doordringende blik, maakt haar volgens regisseurs perfect voor tragedies. *Oedipus*, *Andromache*, *Herakles* – steeds opnieuw werd ze gevraagd. Haar Medea wordt nog altijd geroemd.

Na de toneelschool in Arnhem gaf Courbois (Nijmegen, 1937) zichzelf een jaar de tijd om werk te vinden. "Lukte het niet, dan ging ik wat anders doen – acteren was geen roeping. Maar ineens zat ik midden in

die Griekse tragedies." Ze lacht haar hese lach. "Dat had ik niet verwacht."

Film en televisie kwamen daar snel bij, mede dankzij regisseur Frans Weisz, bij wie ze op de toneelschool in de klas had gezeten. Ze debuteerde in zijn film *Helden in een schommelstoel* (1963). Later volgden onder meer *Het gangstermeisje* en *Leedvermaak*.

Mensen zijn soms bang voor haar, vertelt Courbois achter een glas witte wijn in schouwburgcafé Stanislavski. "Maar ik ben een lief mens, hoor. Ik kan vriendelijke personages spelen. In *Moonlight* van Pinter had ik een zeer aardige rol."

Courbois is vijftig jaar aan het toneel. Een mijlpaal waar ze niet te lang bij stilstaat. "Ze zijn vanzelf voorbijgegaan, die jaren."

En oud is ze als actrice vaker geweest. "Ik speelde al zeventigjarigen toen ik 35 was. Dan smeerden ze een spulletje op je gezicht dat ontzettend brandde, na afloop zat je vol rode vlekken. Als ik naar die oude koppen van toen kijk, zie ik weinig gelijkenis met mijn hoofd nu, dat

vind ik wel geestig. Ik heb me nooit als *ingénue* – onschuldig meisje, red. – geprofileerd, het ging me niet om de glamour. Het liefst speelde ik rollen waar iets mee was. De kunst is om van je personages te gaan houden, ook van de onaardige. Dat gevoel moet je overbrengen op de zaal."

Makkelijker is het acteren niet geworden. "God, nee! Op routine spelen heb ik nooit gekund, gelukkig maar, het zou doodsaai worden. In de loop der jaren ben ik onzekerder geworden, bang dat ik mijn tekst kwijtraak of een ander dwarszit op toneel. De pest is dat je vreselijk goed weet wat allemaal mis kan gaan. Vroeger had ik daar geen last van. Toen was het: hier ben ik, vreet me maar op. Maar Mary Dresselhuys had het al voorspeld: de zenuwen worden alleen maar erger."

Ze viert haar jubileum met een groot feest in de Stadsschouwburg, dat haar vaste gezelschap Toneelgroep Amsterdam voor haar organiseert. Spannend, vindt Courbois, maar eigenlijk was het niet de bedoeling dat ze in haar eentje zou jubileren. "Het idee was dat Joop Admiraal en ik samen in een stuk zouden staan. Hij hield ook niet van plechtigheden en met z'n tweeën een voorstelling maken leek ons leuk; de laatste jaren deden we alles samen. Maar toen ging hij vier jaar geleden dood. Nu sta ik er toch alleen voor."

Courbois leerde Admiraal en zijn toenmalige partner Ramses Shaffy kennen in 1960 en er was meteen een klik. "Het waren beeldschone mensen en hartstikke goede acteurs, wie wilde daar nou niet bij horen?" Admiraal en Shaffy waren verbonden aan de Nederlandse Co-

medie en Courbois, net van school, besloot een poging te wagen om ook bij het gerenommeerde Amsterdamse gezelschap te komen. "Ik had mazzel dat er een zwangere actrice was en een plekje vrij kwam. Het waren de hoogtijdagen van de Nederlandse Comedie. Jonge mensen als Hans Croiset, Petra Laseur, Joop, Ramses en ik kregen direct grote rollen. Dat was nieuw in die tijd, daarvoor werden alle belangrijke rollen gespeeld door oudere acteurs, óók de jonge rollen. Ik denk dat ik op een goed moment aan het toneel ben gekomen. Ik heb nooit ergens achteraan hoeven zitten, alles kwam me aangewaaid."

Haar debuut bij de Nederlandse Comedie maakte ze in *Rhinoceros* van Ionesco. Datzelfde seizoen speelde ze als Rosa delle Rose haar

PS2 kunst

afbeelding: J. van der Vliet / NRC

eerste grote rol in *De getatoeëerde roos* van Tennessee Williams, geregisseerd door Ko van Dijk. "Ko was mijn toneelvader. Die man kon alles: klassiek, modern, komedie, tragedie, verzen en proza. Vanuit de coulissen stond ik te kijken hoe hij het deed. Oprechtheid, daar gaat

het om, zei Ko. Nooit hysterisch praten, altijd zorgen dat je goed verstaanbaar bent. Ank van der Moer was in dat stuk mijn moeder en ook in het echt werden we voor moeder en dochter aangezien. Ze had een beetje een lage stem hè, net zoals ik. In de schouwburg werd dan tegen Ank gezegd: wat speelt je dochter weer goed."

Op de Nederlandse Comedie volgde Toneelgroep Baal. Dat was na Aktie Tomaat, zegt Courbois. "We speelden *Vrijdag* van Hugo Claus met Fons Rademakers en Elisabeth Andersen, een hit. Naar ons werd niet gegooid, dat vonden we nogal laf. Achter het toneel stond een krat tomaten klaar om terug te gooien."

Onder regisseur Leonard Frank mocht Courbois bij Baal alles proberen. "Klein, groot, zang, serieus, komisch – door wat ik daar heb gedaan, sta ik nu nergens meer van te kijken. Leonard heeft veel invloed op me gehad, hij heeft me anders leren spelen, meer uit de losse hand." In 1987 stapte ze over naar Toneelgroep Amsterdam, het gezelschap dat voortkwam uit de fusie van het Publiektheater en Toneelgroep Centrum met Gerardjan Rijnders als nieuwe artistiek leider. Courbois had eerder met hem gewerkt. "Ik was weg van Gerardjan," vertelt ze. "Dus toen hij me belde en zei: 'jij komt bij mij', was ik dolblij."

Ook Joop Admiraal werd erbij gehaald. Toen ze 65 werden, verraste huidig directeur Ivo van Hove hen met het verzoek te blijven. "Als hij iets voor ons had, zou hij bellen om te horen of we ervoor voelden; een geweldige afspraak. Doorgaans ben je als acteur na je pensioen aangewezen op het vrije circuit, maar wij bleven aan Toneelgroep Amster-

dam verbonden; mijn naam staat nog steeds bij het *tableau de la troupe*."

Op dit moment is ze als Sabina te zien in *Zomertrilogie*, een achttien-de-eeuws blijspel van Carlo Goldoni, en in het najaar speelt ze de voedster in *Phaedra* van Racine. Het zijn overzichtelijke, middelgrote rollen, die bevalen haar tegenwoordig het best. "Een grote rol kan zwaar op je schouders drukken, de hele dag." Tegen de tournees ziet ze niet op. "Welnee, ik vind het niet erg om in de bus te zitten. En het wordt altijd wel acht uur."

Ze geniet van het contact met jonge mensen, vertelt Courbois. Niet alleen bij Toneelgroep Amsterdam, maar ook bij de toneelschool in Arnhem waar ze regelmatig workshops geeft.

"Last van eenzaamheid heb ik niet. Dat kan komen, dat weet ik ook wel, maar daar sta ik liever niet bij stil."

Of er de afgelopen jaren veel veranderd is aan het toneel? "Niets," zegt ze gedecideerd. Om er in één adem aan toe te voegen: "Alles. Er wordt minder overdreven geacteerd. De dictie is anders geworden, die tongr'en zijn eruit. En de hiërarchie aan het toneel is verdwenen, god zij gelooft. Vroeger zei je meneer Van Dijk en mevrouw Van der Moer. Bij de eerste lezing had iedereen een vaste stoel en jonge acteurs hoorden op dat moment pas welke rol ze gingen spelen. In de regie lag alles vast: op dat woord roer je in je koffie, bij die zin steek je een sigaret op. Dat is nu allemaal anders. Je mag wat proberen."

Courbois: "Gerardjan en Ivo kijken veel meer wat een acteur aanbiedt. Zelf ben ik in al die jaren geloof ik weinig veranderd, ik ben gewoon doorgegaan. En als ik een goede regisseur tref, ben ik nog altijd dolgelukkig."

Zomertrilogie, Toneelgroep Amsterdam. Tournee t/m 25 april.

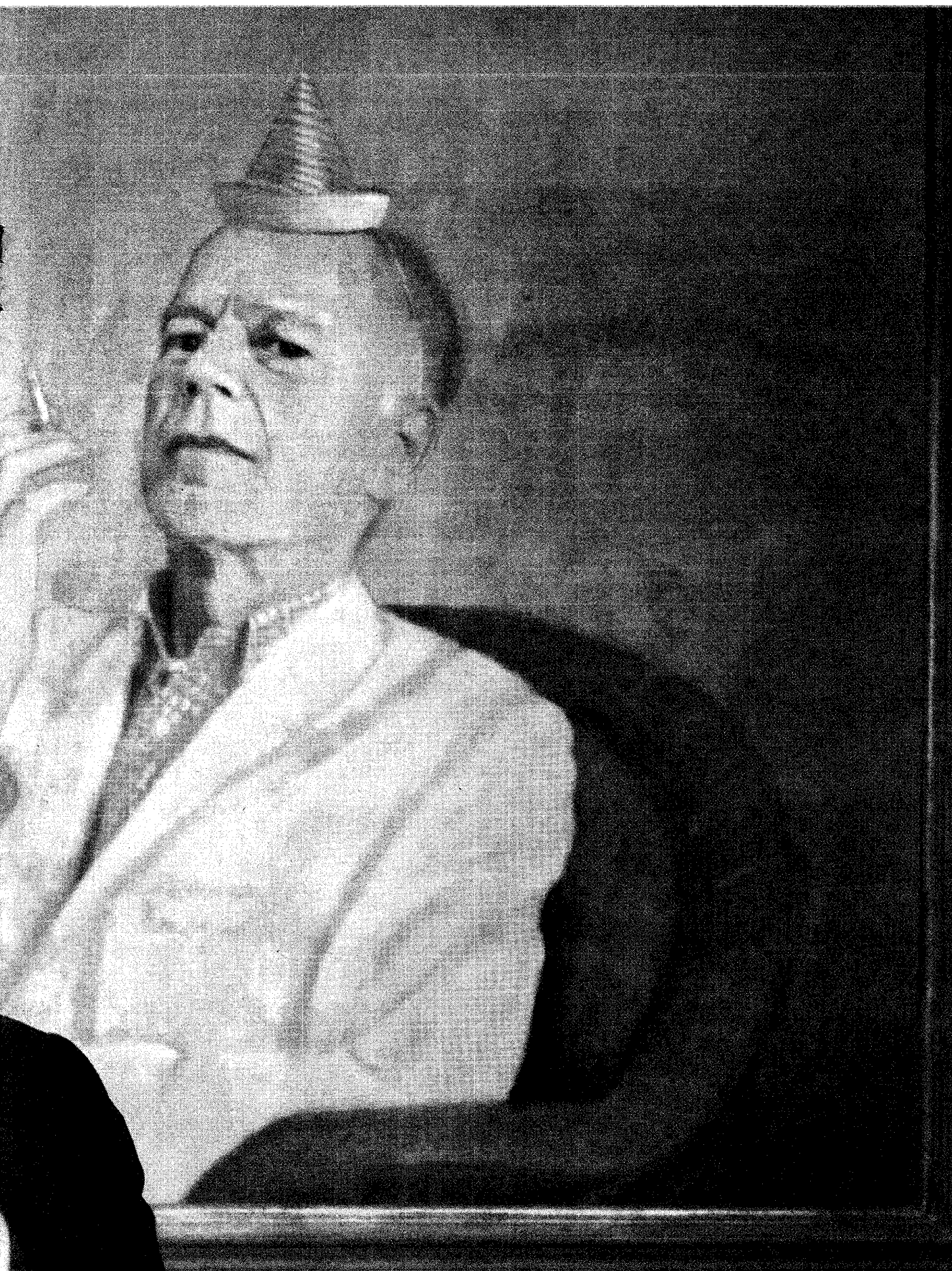
In het najaar is Kitty Courbois te zien in *Phaedra* van Racine, van Toneelgroep Amsterdam.

'Joop en ik zouden samen ons jubileum vieren – toen ging hij dood'

'Een grote rol kan zwaar op je schouders drukken, de hele dag'

Kitty Courbois bij het portret van Joop Admiraal (geschilderd door Karin Bouthoorn) in de Amsterdamse

Stadsschouwburg. 'De laatste jaren deden we alles samen.'

FOTO MARK KOHN